

MİLLÎ BİRLİĞİMİZİN MANEVÎ MİMARLARI

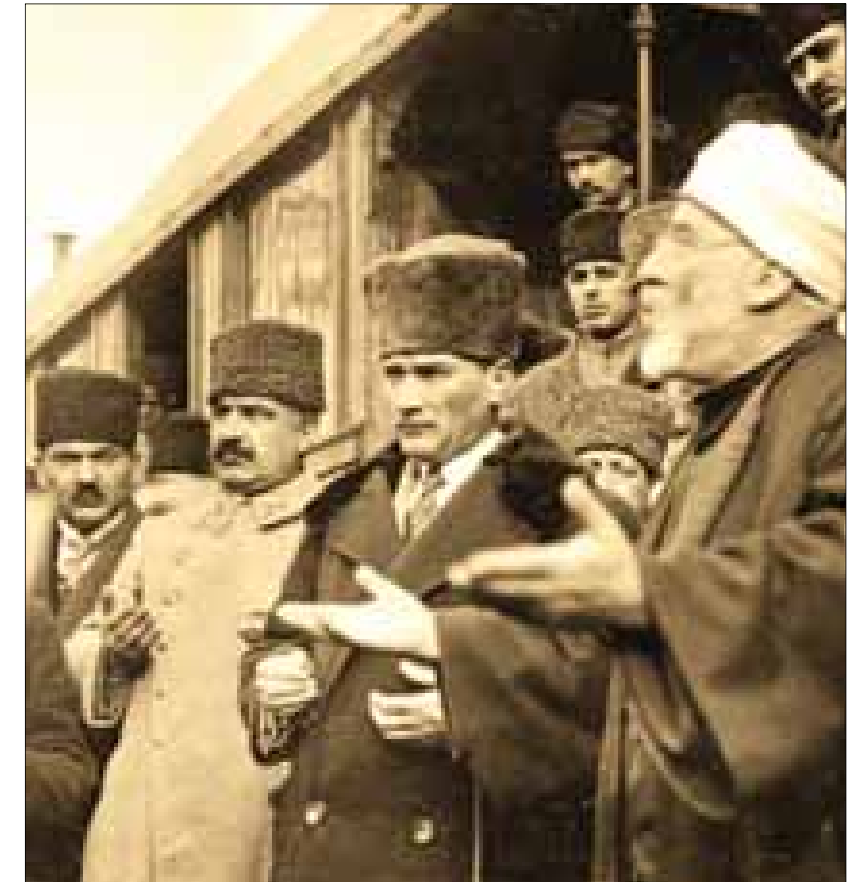
Tarihimiz, birlik anlayışımızla aştığımız nice güçlülere şahittir. Kocaman bir tarihe sahip olan asıl milletimiz birlik ruhu ile nice medeniyetler kurmuş, bütün dünyaya birlikte olmanın güç ve ihtişamını göstermiştir. Millî mücadele yıllarımız da birlik duygularımızın zirveye ulaştığı; din, vatan, millet ve mukaddes değerler uğruna tek yürek olarak mücadele edişimizin ve birliğimiz ile el ele kazandığımız zaferlerimizin en güzel örneklerden bir tanesidir. Bu büyük kurtuluş mücadelesinin arkasında şüphesiz, kesin bir inanca ve sarsılmaz bir imâna sahip olan ecdâdımızın büyük fedâkârlıkları yatmaktadır. Dedelerimizin dünyayı hayran bırakan bu eşsiz davranışlarının temelinde sarsılmaz bir iman gücü, samimi bir mücadele anlayışı ve zafere olan inançları yatmaktadır. Ecdâdımızın içerisinde bulunan bu potansiyel enerjinin açığa çıkarılması için toplumun birçok kesimi bıkmadan yılmadan çalışmıştır. Siyasiler, sivil toplum örgütleri, ilim adamları ve maneviyât önderleri onlardan sadece birkaç gruptur. Biz, bu çalışmamızda, millî mücadelemizin bu toplum kesimlerinden maneviyât önderleri üzerinde durmaya, onların millî birliği sağlamadaki çaba ve gayretlerini tespit etmeye çalışacağız.

Millî Mücadele Fikrinin Oluşmasında ve Müdafaa-i Hukuk Cemiyetlerinin Teşekkülünde Sûfilerin Rolü

Gönül insanları, millî birliğimizin teşekkül aşamasından iti-

baren toplumumuzun geleceği için girişimlerde bulunmuşlardır. Millî mücadele fikrinin teşekkülü sürecinde en gür seslerden bir tanesi de sûfilerden yükselmiştir. Isparta'dan Şeyh Ali Efendi, Rize'den Şeyh İlyâs Efendi, Erzincan'dan Şeyh Fevzî Efendi, Urfa'dan Şeyh Saffet (Yetkin), Bursa'dan Şeyh Servet Efendi ve Şeyh Hacı Ahmet Efendiler, İstanbul'dan Özbekler Dergâhı Şeyhi Şeyh Ata ve Hacı Bayram Şeyhi Şemseddin Efendiler millî birlik fikrinin hayata geçirilmesi için seslerini duyurmaya çalışan gönül insanlarından sadece birkaç tanesidir. Bağımsızlık ve mandanın kabul edilmemesi fikrinin milletin zihninde umutla yeşermesi için yurdun dört bir yanında oluşturulan "Müdafaa-i Hukûk" cemiyetlerinde de sûfiler ön saflardaki yerlerini

almışlardır. Bitlis'te Şeyh Abdül-gâzî Efendi, Kastamonu'da Şeyh Şemsizâde Ziyâeddin Efendi, Van'da Şeyh Mâsûm Efendi, Beyazıt Mutasarrıflığında Şeyh İbrahim Efendi, Erzincan'da Şeyh Safvet ve Şeyh Hacı Fevzi Efendiler, Isparta'da Şeyh Ali Efendi, Lazistan'da Şeyh İlyâs Efendi, Tavas'ta Şeyh Alizâde Kemâlettin Efendi, Nazilli'de Şeyh Nûrî Efendi ve nihâyet Denizli'de Hamamcı Şeyh Mustafa Efendiler bu sosyal hareketlerin teşekkülünde çok önemli roller üstlenmiştir. Bu fedakâr insanların öncülüğünde oluşturulan cemiyetler vasıtası ile yurdumuzun dört bir yanında insanımız millî mücadele fikrine gönül vermiş, dünya tarihinde çok az milletin gösterebildiği bir birliktelik ile zor günlerin arkasından güzel günlere ulaşmayı başarmıştır.

Amasya Tamîmi, Sivas Kongresi ve Ankara Fetvâsının Yayımlanmasında Sûfilerin Etkisi

“Amasya Tamîmi” ile başlayan süreçte milletin bağımsızlığı için gözler karartılmış, bütün düşünceler “ya istiklâl ya da ölüm” fikri çerçevesinde şekillenmeye resmen başlamıştır. Bu önemli kararların alınmasında da gönül insanların etkisi azımsanamayacak kadar büyüktür. Amasya Müftüsü’nün fedakâr çabaları ile gerçekleştirilen faaliyetlerde sûfilerin payı azımsanamayacak kadar büyüktür. Millî mücadele önderleri Amasya’ya teşrif ettiklerinde Amasya Müftüsü ile birlikte bu yol göstericileri karşılayanlardan aynı zamanda Amasya Tamîmi’nin şekillenmesi ve yayımlanmasında fedâkârlık gösterenlerden bir tanesi

de Şeyh Cemâleddin Efendi olmuştur. Onun gerek karşılama, gerek çalışmalarındaki gayretleri ve hayatî öneme hâiz tamîmin yayımlanmasındaki çabaları her türlü takdirin üzerindedir.

Amasya Tamîmi’nden sonra bütün Anadolu’nun mücadeleye dâhil olduğu, yurdun her tarafından temsilcilerin katılarak manda ve himâyenin kabul edilemeyeceği fikrinin yüksek sesle dillendirildiği Sivas Kongresi de gönül insanların şekillenmesine katkıda buldukları bir girişim olmuştur. Erzincandan Şeyh Hacı Fevzi Efendi ve Kütahya’dan Şeyh Seyfi Efendi bu gönül insanların başını çekmişlerdir. Bu ileri görüşlü insanlar yurdun dört bir tarafından kongreye iştirâk etmişler ve burada alınan hayatî kararların altına temsil ettikleri topluluklar namına imza koymuşlardır.

Bundan sonraki süreçte daha önceki girişimler kadar etkili, millî birliğimizi sağlamada atılan en önemli adımlardan bir tanesi olan “Ankara Fetvâsı”nın hazırlanması ve yayımlanarak milletin vicdânındaki müstesnâ yerini almasında da sûfiler çok etkin olmuşlardır. Bu fetvâ öncelikle “İstanbul Fetvâsı” adıyla hazırlanan ve millî mücadeleyi önlemek için çeşitli dergi ve gazetelerde ilân edilen fetvânın millet üzerindeki etkisini kırmak amacıyla hazırlanmıştır. Çok önemli kararların millete ilân edildiği ve 153 kişinin altına imzâ koyduğu bu önemli girişimde Hınıs Müftüsü Şeyh Bedreddin Efendi, Erzincan’dan Şeyh Safvet ve Şeyh Hacı Fevzî Efendiler, Sivas’tan Şeyh Hacı Mustafa Takî Efendi gibi devrin önemli maneviyât önderleri de yerlerini almışlardır. Bu fetvâ ile gönüller millî birlik ve

mücadele sahasında manevî bir bağ ile birbirine bağlanmıştır ki, böylesine önemli bir gönül faaliyetinde gönüllere yön veren insanların bulunması çok doğal görülecek bir hadise olarak zihinlerdeki yerini almıştır.

İlk Meclisin Manevî Mimârları

Nihâyet bütün zorluklara rağmen yapılan seçimler ve verilen mücadeleler sonunda bütün dünyaya bu milletin bağımsızlığını ve birliğini ilân eden ilk cumhuriyet meclisinde milletin vekili olarak bulunan kahraman ruhlu insanlar arasında birçok gönül insanı da seçkin yerlerini almışlardır. Nakşibendî Dergâhı Şeyhi Şeyh Hacı Fevzî Efendi (Erzincan Mebusu), Şeyh Servet Akdağ Efendi (Bursa Mebusu), Şeyh Seyfi Aydın Efendi (Kütahya Mebusu) ve Şeyh Hacı Mustafa Takî Efendi (Sivas Mebusu) ilk meclisimizin sûfî meşrepli milletvekilleri olarak mecliste-

ki vekillik görevlerine seçilmişlerdir. Bu gönül insanları, çok kısa bir sürede memleketin maddî ve manevî kalkınmasında önemli hamlelere imza atan bu ilk meclisimizde birçok komisyonda, kanun maddelerinin milletin istifâdesine sunulmasında faal bir rol üstlenmişlerdir. Şeyh Seyfi Efendi Şer’iye ve İrşâd Encümenlerinde, Şeyh Mustafa Takî Efendi Şer’iye, Evkaf, Adalet, İrşâd, Memurin Muhakematı Tetkik Kurulu, Anayasa ve Millî Eğitim komisyonlarında çalışmış hatta III. toplantı yılında bir süre Dilekçe Komisyonu Başkanlığı görevinde bulunmuştur. Şeyh Servet Akdağ Efendi ise İrşad, Şer’iye, Tapu Kadastro, Millî Eğitim ve Tasarı komisyonlarında görevler üstlenmiştir.

Sonuç

Millî birliğimizin sağlanması için bu fikrin oluşum aşamasından hayata geçirilmesine kadar ve hayata geçirilen bu eşsiz fik-

rin başarı ile neticelenmesine kadar ki süreçte etkili ve önemli görevler üstlenen sûfî meşrepli gönül insanlarımızı burada zikredilenler ile sınırlandırmamız mümkün değildir. Bununla birlikte burada sıralanan örnekler dahi bize göstermektedir ki, milletimizin millî birlik ve beraberliğini sağlamada ve bu birliğin başarıya ulaşmasında gönüllere hitâp eden kahraman ruhlu insanlarımızın hissesi gerçekten çok büyük olmuştur. Yüce milletimiz gönül ile başladığı mücadelesine azim, kararlılık ve samimiyet harcı ile devam etmiş, böylece; kendisini birliğe, dirliğe, bağımsızlığa ve çağdaş medeniyetler seviyesine yükselmeye davet eden gönül insanların bu çağlar ve coğrafyalar üstü çağrısına en güzel cevabı vermiştir. İlk meclisimizin açılışında semâya açılan eller, milletimiz ile vekilleri arasındaki manevî bağı göstermesi açısından son derece önem arz etmektedir. Bugün bizlere düşen görev, şanlı milletimizin bütün farklılıklarına rağmen gönül birliği ile mutluluğa ve güzel günlere ulaştığı fikrini iyi anlayıp birbirimizi dışlamak yerine el ele verip cennet vatanımız, evlatlarımız ve bütün insanlığın hayrı için durmadan, bıkmadan, yılmadan çalışmak olacaktır.

Kaynakça

(Ali Sankoyuncu, *Millî Mücadelede Din Adamları I-II*, DİBY, Ankara 2002; *İlk Meclis’in Din Adamları Milletvekilleri*, Diyanet Aylık Dergi, Nisan 1993, s.24-27; Cemal Kutay, *Kurtuluş ve Cumhuriyetin Manevî Mimarları*, DİBY, Ankara 1973; Kadir Mısırlıoğlu, *Kurtuluş Savaşında Sankli Mücâhitler*, İstanbul 1969.)

